

1499
Коми-3

П. П. ЗВОРЫКИ

2-999

БОБӨҢАҢ

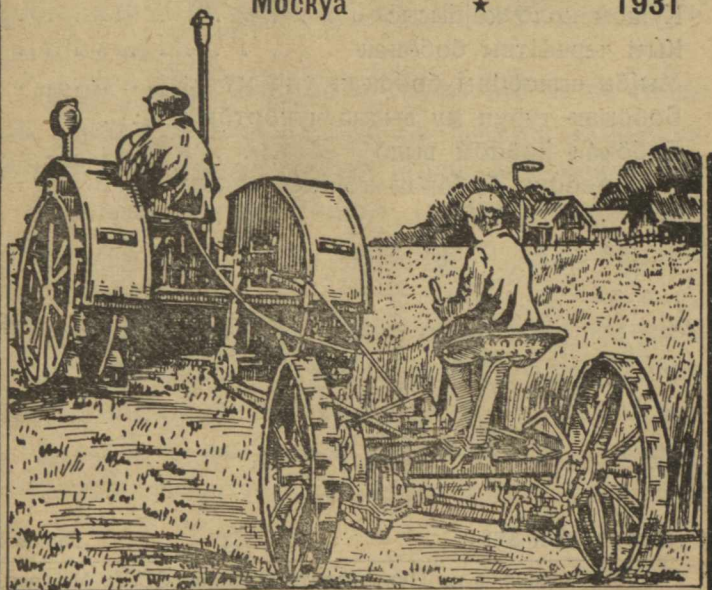
Г.П.Б ка обяз. энв;

Литр 1931 год

Арт №

У/138

СССР-са јөзјаслөн Шөрса ыга_лезан иң
Мөскуа ★ 1931

ЈУРИДАЛЫГ

Листбокјас.

Возкыв	3
Кушџм бур вајџ турун кџџм	5
Кыџи быдмџ бобџнањ	8
Кушџм му да климат медбур бобџнањлы	9
Кушџм переменаџ кџзны бобџнањ	11
Кушџм сикаса бобџнањјас овлџны	14
Кодыр да кыџи кџзџны бобџнањ	15
Кушџм колџ кџјдысы	18
Кыџи чередитны бобџнањ	20
Мыјџн вынсџдны бобџнањ улџ му	21
Бобџнањ турун му вылыс чукџртџм	24
Бобџнањ јирџдџм вылџ	26
Кыџи воџдны бобџнањ кџјдыс	27

Главлит № А 85040

Заказ 352

Тираж 6000

Книжная ф-ка Центриздата Народов СССР. Москва,
Шлюзовая набережная, 10.

~~Надг~~
~~57~~

ВОҢКЫВ.

СССР-са Народнөй Комиссаряслөн Сөвет февраль 13 лунга декретын скөт виқом паскөдөм куға шуис:

„Совхозяслы, колхозяслы да земелнөй органяслы колө виқодлыны һаһа көрымяс сילו-са көрымясөн, вужя пунктас (корнеплодяс) көрымясөн, бобөвөй көға көрымясөн вежөм вылө. Торjön колө виқодлыны виқяс да скөт јирсаніняс бурмөдөм вылө.

Öтүвја олөм паскөдөм куға вит воға план серти колө турун көјдысяс да пунктас көјдысяс вөдитөм паскөдны, медем воан 3-4 вонас по-чис тырмымөн сетны сещөм көјдысјассө страна пыщкө дај мукөд государствојасө вузавны мед лои“.

Сің-кө колхозяслы колө паскөдны турунјас көзөмсө, да пунктасјас вөдитөмсө скөтлы көрым лөсөдөм могыс да турун көјдысјас перјөм могыс.

Збыль-өд, мујас вылын скөтлы вердан турунјас да пунктасјас вөдиттөг он вермы лучки, бура пунктыны һи јөла скөт виқөм, һи порс виқөм. Öнөһ-на

мијан скөт виқомтө зев омөла пунктөма. Скөтөс вердөны омөлик виқ турунјасөн да вога ізасөн. Сөмын неуна сiјө сојан дінас содтыштөны буржык сојантор. Ферт, сесса тақнад скөтыд бур докодтө оз сет.

Скөтлы көрым унжык лөсөдны шуөма і Р.С.Ф.С.Р-са Совнарком 1930-өд вога декабр 14 лунса постановленьөөн. Көза места шуөма декретөн паскөдны 19,4%, а скөт көрым улын— турунјас да вујја пунктасјас улын көза местаылы колө содны 51% вылө, А урожајсө ковмас лептыны еща пырыс-һин 10%.

Медем ескө јонжыка паскөдны турунјас көзөм, щөктөма став совхозјаслы, колхозјаслы 1931-өд во тулысса көзан кампаньө дырјi кыз позө јонжыка чукөртны маставылыс унжык көјдысјас.

Сiз-кө правітелство лыд-дө вывтi коланаөн скөтлы вердан турунјас да пунктасјас улө места паскөдөмсө. Ми воқө адылам — пунктасјас да турунјас сетөны вывтi ыжыд урожај. Сесса најө мусө бурмөдөны, на бөрын сiјө му вылас мукөд көзајасыс бура быдмөны. Сы понда скөтлы көрым вылө пунктасјас да турунјас отсалөны оз сөмын скөт виқөм бурмөдны, отсалөны најө і му ужавны, мујас вылыс урожајјассө содтөм боксаһыс.

Кушом бур вайо турун көзөм.

Бобоһаһ — медбур турун гырыг скотлы дај посһи скотлы. Скот сјјос чоскыда сојо. Оджо јонмө, дај јөвсө содто бобоһаһ турунөн вердигөн.

Бобоһаһ ышкөны дорыв кык во. Мукөд дырјыс коллоны којмөд во кезло-на ышкынысө, сомын секи еща-һин туруныс чукормө-а. Мед бура быдмас бобоһаһ му вылас туруныс і којмөд онас, колө көзігас сорлавны бобоһаһсө тимофејевкаһн,

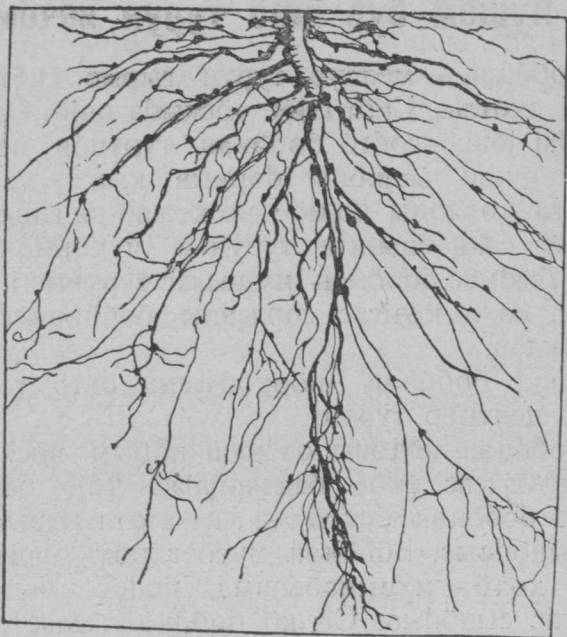
Горд бобоһаһ шоркофдема сетө гектарыс 30-40 центнер турун.

Бобоһаһ көзөны оз куш көрым вөсна. Сылөн вужјасас емөс бактеріјаяс. Тајо бактеріјаяснас бобоһаһ бостө зев уна азота мувынсөдансө сынөдсы. Бобоһаһ мусө гөрөм бөрын вужјасас колө мувынсөданыс, кодөс бобоһаһныс бостліс сынөдыс. Сіз-кө бобоһаһ аслас вужјаснас вынсөдө му. Ез-көвөв шоч бобоһаһныс, сылөн вужјасыс вынсө муас коллоны кујөд мында-жө.

Бобоһаһ көзөны тимофејевкакөд сорөн. Мукөд дырјыс сорлалөны щөщ мукөд полөс турун көјдысјас.

Бобоһаһлөн муас пырө өти кыз вуж, Сысаһ вожалөны зев уна вөсһижык вужјас.

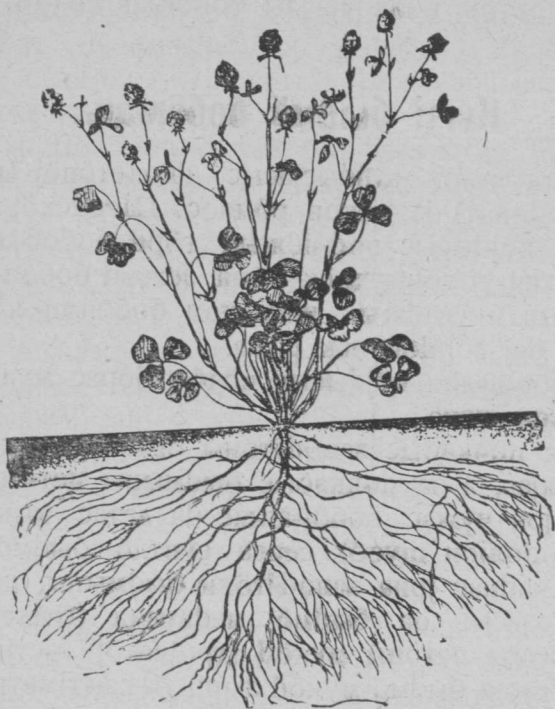
Мукöд уна вoса турунјаслөн, шуам тiмoфeјeвкa-
лөн, вужјасыс мөдсiкacöг. Нaлөн вужјасыс му пыщ-
кac гөгöрбoк öткoфa пaскaлöны. Унжык вужјыс ар
кежлac кулө. Тулысын бapа гөгöрбoк јoнa пaскaлöны

Бобöнaн турунлөн вужјасыс.

Мiјaн мујac јoнa бyссöны. Зepöм бöрын сiјö
бyсыс кiфöрмө. Сeсca кoсмac да кoркaacac вь-
лiтiыс, бьттö клeитac мyсö: Oз лeз пыщкac сь-
нöдлы нi вaлы пырны. Тaцöм мујac oз вepмыны
сетны бур урoжaј.

Бурмөдны сешөм мутө позө кужөдөн, бобөһаң да мукөд сешөм турунјас көрөмөн, да миһерала мувынсөданјасөн вынсөдөмөн. Бобөһаң бостө

Гөрд бобөһаң

му вынсөдан сынөдыс (азот) да вужјаснас вынсөдө мусө. Мукөд турунјас бурмөдөны мусінсө (структурасө), сөмын оз вынсөдны-а. Сің-жө көрөм турунјас бурмөдөны му да кыпөдөны урожај-

јас. Бобѡнаѡ да тѣмофејевка сетѡны турун дај бурмѡдѡны му.

Та сертѣ поѡѡ адѡыны, кущѡм ыжыд бур вермас сетны колхозјаслы бобѡнаѡ кѡѡм.

Кыѡі быдмѡ бобѡнаѡ.

Бобѡнаѡлѡн кѡјдысјасыс фиолетѡвѡј (пемыд лѡз гѡрдоват) да вижов рѡмаѡс. Шведскѡј бобѡнаѡлѡн кѡјдысыс посѡиджык гѡрд бобѡнаѡ кѡјдысыс дај сѡдовѡуѡвиж рѡма. Јежыд бобѡнаѡлѡн кѡјдысыс посѡиджык шведскѡј бобѡнаѡ кѡјдысјасыс, дај гѡрдов виж рѡма.

Бобѡнаѡлѡн кѡјдысыс кѡѡм бѡрас муас полдѡ, сесса чужѡ.

Вуж почкасыс заводѡтѡны быдмыны, сѡвмыны вужјас, а за почкасыс быдмыны петасыс.

Мыјѡн чужас бобѡнаѡныс да леѡас кык лѡст (семенодолиѡн шусѡ), сесса сувтлѡ быдмѡмсыс. А сѡјѡ каднас јѡна заводѡтѡны быдмыны, паскавны вужјасыс да быдмѡ медвоѡѡа (ѡѡѡепеста) лѡст. Сесса петѡны мукѡд (тројчатѡј) лѡстјас.

Бобѡнаѡ быдмѡ мукѡд дырјѡ 70 сантѡметр куѡа лѡбѡ куѡжыка-на нѡшта. Заыс уна вожѡн быдмѡ. Быд вож-јылѡ артмѡ јур. Заас вожјасас быдмѡны кујѡм вожа корјас:

Вожјас заводѡтчан ѡнас быдмѡны кык посѡиджык ѡужмѡс корјас.

Заас, ѡик јур бердас быдмѡ кык кор. Најѡс шуѡны прицветѡикѡн.

Гөрд бобһаһлөн за пыщкыс төшшө. Вожјас да корјас быдман інтіыс гөрдзасөма, сеті кызжык дај абу төшшө. Корјас бобһаһлөн кузөс, кызөс, сөдов-вижөс, дорјасыс шылыдөс шведскөј да жежыд бобһаһлөн моз. Ыщкөм бөрын регыд лөздөны. Космасны да кокһида дрөбалөны. Корјас быдмөны кујимвожөн, овлывлөны шочініка віт вожаөс.

Вуж. Бобһаһлөн ем өті кыз вуж. Тајө кыз вужыс јона вожавлө. Вожјасыс бара зев јона вожалөны вөсһидік сікод вожјасө. Медвоzza кор артмөм бөрас-һиһ вужјасас төдчөны посһи гащкодјас. Сені олоны бактеріјјас. Најө бөстөны сынөдыс мувынсөдан (азот).

Ар кежлас бобһаһ вужјас уна чөжө аслыс сојанторјас. Секі сіјө лөсөдчө төв кежлө. Мыјөн воас тулыс, тајө чөжөм сојанторјасыс ковмасны бобһаһлы воzө быдмыны. Јона сор бобһаһ арын оз поз ыщкыны лібө скөтөн травітны. Сор ыщкөм бөрад лібө травітөм бөрад бобһаһ вылыс чепоссө быдмыны. А быдмигас віzө чөжөм сојанторјассө да төв кежлас оз-һин удіт барасө чөжны. Сөсса воан тулыснас омөла быдмө. Урожајыс еща чукөрмө. Медса-һин оз ков сор арын ыщкыны лібө травітны первој онас.

Кущөм му да клімат медбур бобһаһлы.

Бобһаһлы бура быдмыны колө тырмымөн ва. Сіјө паскыд да кыз корјас пырыс јона кыскө

муыс васө. Вывті јона костоны корјасыс васө жар дырјі лбө кор кос төла. Вужјас бобөһаң-лөн абу сещөм куҗос, кызі шуам лүцерналөн, да пыдө му пыщкө оз пырны. Та вөсна најө оз вермыны мукөд турунјас моз суҗодны ва пыдыс му пыщкыс. Кос дырјі бобөһаң быдмө һөжјөн.

Вожвылын, рытив вожвылын да СССР-са шөр рајонјасын унжык местаас гөрд бобөһаң медбур турун, дај медјона бурмөдө му. Һаң бобөһаң бөрын быдмө бура.

Јона вожвылын гөрд бобөһаң поҗө вөдитны сөмын турун вылө. Көзыд вөсна көјдыс сені воны оз вермы.

Бобөһаң бедбура быдмө шөркоҗа шоныд, зера кліматын

Бобөһаң оз пов і көзыд төлыс, сөмын мед төвнас оз сывлы лымјыс да оз јыҗыв муыс. Төвнас лбө тулыснас-кө јона вежласө көзыда шоныдаыс, секі муыс топавлө да паскавлө. Та вөсна бобөһаңлөн вужјасыс дојмалөны да уна бобөһаң кулө.

Гөрд бобөһаң бура быдмө пыдө гөрлөма да вына му вылын, сојөд (сугліністөј) му вылын. Артмө бура і лыаа (супесчанөј) му вылын, абу-кө јона кос муыс да бура-кө вынсөдөма.

Буржыка быдмө бобөһаң важ мујас вылө. Бобөһаң көзны вынтөм мујас вылө кујөдавтөг оз поҗ. Вывті уна ва бобөһаңлы оз ков. Јона ва местаын сјө оз артмы. Ојдлан віҗас вылын, дыр кежлө-кө ваыс бостлө, бобөһаң кулө.

Кущом переменаӧ кӧзны бобӧнаӧ.

Уна переменаӧн му вӧдӧитӧн бобӧнаӧсӧ ас кежас му вылӧ оз кӧзны, кӧзӧны тӧмофежевкакӧд. Первој вонас ышкымӧныс налӧн туруныс оз-на быдмы. Мед прӧста муыс бобӧнаӧ кӧзан вонас оз кујлы, бобӧнаӧ кӧзӧны арнас су лӧбӧ шобдӧ улӧ, лӧбӧ тулысын зӧр лӧбӧ ид улӧ.

Наӧ пӧвсын бобӧнаӧ быдмӧ нӧжжӧн. Наӧ вундӧм да идралӧм бӧрын пондас-нын ӧдӧ бидмыны. Тӧв кежлӧ топыда-нын вужасӧ. Нечерно-жомнӧј полосаын бобӧнаӧ ыжкывлӧны кык во чӧж. Бобӧнаӧ бӧрын сесса кӧзӧны шабдӧ, лӧбӧ пуктӧны картофел.

Вӧчывлӧны и мӧд ногӧн: мӧд воса бобӧнаӧсӧ (кӧзӧм бӧрас којмӧд вонас) ышкӧм бӧрын, јуӧ тӧлыс помасӧитӧн, бобӧнаӧ мусӧ пыр-жӧ гӧрӧны. Август тӧлыс помасӧит гӧгӧр сетчӧ кӧзӧны су лӧбӧ шобдӧ. Бобӧнаӧ бӧрын наӧ урожај воӧ зев бура: 20-25 центнер гектарыс. Тыртӧм коскӧм бӧрын таыс ыжыд урожајыс оз-жӧ овлы. Скӧт виӧзан местајас-кӧ колхозын еща, бобӧнаӧ поӧ му вылӧ колны којмӧд во кежлӧ сенӧ скӧтӧс виӧм могыс.

Виӧдлам, кыӧи поӧ уна переменаӧн вӧдӧитны му бобӧнаӧсӧ су вылӧ да ид вылӧ кӧзӧмӧн да бобӧнаӧ бӧрын шабдӧ кӧзӧмӧн, картофел пуктӧмӧн да су кӧзӧмӧн.

Тани колӧ шуны: колхозјасын уна переменаӧн му вӧдӧитӧн колӧ лоны торја перемена картофел, корнеплодјас улӧ.

Бобöһаһлы торја перемена лоö еша выlö квайт переменаөн му вöдiтiгөн.

Бобöһаһ су выlö арын көзiгөн му ужалан переменајасыс со кушöмöс лоöһны:

1) вiкaөн көзöм, лiбö картопелөн пунктöм коскöм; 2) су, вывтыс көзöм бобöһаһ; 3) первој воса бобöһаһ; 4) möd воса бобöһаһ; 5) шабдi лiбö картопел; 6) id, зөр, да мукöдтор.

Id лiбö зөр выlö (тулысын) бобöһаһ көзiгөн лоö со кушöм квайт перемена:

1) зөр лiбö id, вылас бобöһаһ көзöмөн; 2) первој воса бобöһаһ; 3) möd воса бобöһаһ; 4) шабдi лiбö картопел; 5) вiкaөн көзöм коскöм; 6) су лiбö шобдi.

Сiзiм переменаөн му вöдiтiгөн:

Кöзaм-кö су выlö бобöһаһ, сiзiм переменаад лoасны ташöм быдмögјас:

1. вiкaөн көзöм коскöм; 2) су, вывтыс бобöһаһ көзöмөн; 3) первој воса бобöһаһ; 4) möd воса бобöһаһ; 5) шабдi; 6) картопел, корһеплодјас; 7) зөр, id.

Тулысын бобöһаһ көзiгөн сiзiм переменаыд лоö со кушöм: 1) зөр лiбö id, вывтыс бобöһаһ көзöмөн; 2) первој воса бобöһаһ; 3) möd воса бобöһаһ; 4) шабдi; 5) вiкaөн көзöм коскöм; 6) су лiбö шобдi; 7) картопел, корһеплодјас. Кыкнан ногыс сiзiм переменаөн му вöдiтiгөн шабдиыс көзгö кудел выlö.

Скöt вiзaн колхозјасыс первој нога сiзiм переменаөн му вöдiтiгөн, шабдi пыддi (бобöһаһ

бöрын) поџö пуктыны картофел. Картофел
бöрын көзны аңкыщ да вика скöтлы көрым
вылö.

Мöд ногыс сизим перемеааөн му вöдiтiгөн,
нольöд муас бобöнaн бöрын шабдi пыддi поџö
пуктыны картофел да корнеплодјас. А сизимöд
му вылас вика да аңкыщ көзны.

Кöкјамыс переменаөн му вöдiтiгөн:
бобöнaнсö öзим вылö арын көзöмөн лоö: 1) викаөн
көзöм коскөм; 2) су; 3) первој вöса бобöнaн;
4) мöд вöса бобöнaн; 5) коскөм да бобöнaн
јiрöдöм вылö; 6) су; 7) картофел да корнеплод-
јас; 8) id, зөр да мукöдтор.

Кöзaм-кө бобöнaн тулысын id вылö либö зөр
вылö, лоö: 1) зөр либö id, бобöнaн вывтыыс кө-
зöмөн; 2) первој вöса бобöнaн; 3) мöд вöса бобö-
нaн; 4) коскөм да скöт јiрöдан in; 5) су; 6) кар-
тофел, турнепс; 7) шабдi; 8) викаөн көзöм кос-
көм; 9) су. Сизимöд переменаас-кө шабдыыс оз
көзсы, поџö сетчö вика да аңкыщ көзны. Тајö
indöм уна переменајасыс бобöнaн көзöмөн, сö-
мын примернöјöс.

Кытчö да мыј көзны, кушöм переменајас лö-
сöдны колхозјас овмöс сајын: мыјжык најö мед-
јонасö вöчöны — скöт вiзöны, нан вöдiтöны, али
јешшö мыјкө. Скöт вiзан колхозын медсасö ун-
жык көрым лöсöдöны. Матын-кө колхоз дiнсаң
кракмалнöј да спирт вöчан завод — поџö унжык
пуктыны картофел. Шабдi вöдiтан рајонјасын —
унжык шабдi көзны.

Кушом җикаса бобһаһјас овлоһы.

Горд бобһаһ вөдитан разнөј местаын оз быдлаын өткод бобһаһ вөдитны.

Лунвылын вөдитан бобһаһ војвылын вөдитан бобһаһыс јона торјалө. Ем воҙ воыс бобһаһ, дај сор воыс бобһаһ.

Воҙ воыс бобһаһ зоризалө мај помасигөн либө јуһ заводитчигөн. Сор воыс бобһаһ зоризалө јуһ помасигөн, либө јул заводитчигөн. Сор воыс бобһаһ гожөмын өтчыд ышкывлоһы, а регыд воыс бобһаһ — кыкыс.

Урожајыс регыд воыс бобһаһлөн абу-жө өткод сор воыс бобһаһ урожајкөд.

Сор да өдјө воыс бобһаһјас гектар вылыс урожајсө со мыјда сетөһы.

(Гиворіцкөј көјдысјас вөдитан овмөсын Ленинградса важ губ, 1914-1915 војасө видлогјас серти):

	1914 воыһ	1915 воыһ
Сор воыс бобһаһ өткыс ышкөмөн сетөма	27—60 цент-һер турун,	37—55 цент-һер турун
Регыд воыс бобһаһ кыкыс ышкөмөн сетөма	15—35 цент-һер турун	Мыјтакө местаыс чукөр-мис 30 ц., а му-көдыс воһис

Регыд воыс бобһаһлөн заыс мөд вонас быдмө жеһыджыка-һин. Ешажык овлө сымөн секи гөрөдыс, дај војжасыс, заыс кокһиджык.

Коржыс регыд воыс бобѡнаӊлѡн овлѡ унжык сор
воыс бобѡнаӊлѡн дорыс. Сор воыс бобѡнаӊлѡн
туруныс ѳтѡкыс ыщкѡмнас чукѡрмѡ унжык ре-
гыд воыс бобѡнаӊлѡн кыкнан ыщкѡмнас дорыс.

Регыд воыс бобѡнаӊ тѡвјѡм бѡрын щѡкыда
јона вошѡ лѡбѡ зѡкѡз ставыс кулѡ. Сѡз-кѡ мѡјан
нечерноѡмнѡј полѡсаын колхозјаслы колѡ вѡ-
дѡтны сор воыс бобѡнаӊ. Ташѡм бобѡнаӊсѡ вѡ-
дѡтѡны Мѡскуаса областѡн, вѡјвывлаӊын да ры-
тиввывлаӊын, а медјонасѡ асывывывлаӊын. Сор воыс
бобѡнаӊ-жѡ вѡдѡтѡны важ Тулскѡј да Орловскѡј
рајонјасын, Тамбовскѡј да Курскѡј важ губерња-
јасын вѡјвывлаӊыс.

Медуна бур бобѡнаӊ кѡјдысѡ сетѡны СССР-ын
асывывыв областјас: Вјатскѡј да Нижегородскѡј
важ губерњајас, Вотскѡј област да Урал област.

Кодыр да кызѡ кѡзѡны бобѡнаӊ.

Гѡрд бобѡнаӊ кѡзлѡны су вылѡ, ид вылѡ лѡ-
бѡ зѡр вылѡ. Су вылѡ кѡзѡны, бобѡнаӊ тулыс-
ын. Арын су вылас кѡзѡгѡн тѡвјѡгас нерѡнѡк пе-
тасыс јона вошѡ, шѡчмѡ лѡбѡ зѡкѡз ставыс кулѡ.

Тулысын ѳзѡм вылѡ бобѡнаӊ поѡѡ кѡзны мед-
бѡрја лым бѡрын.

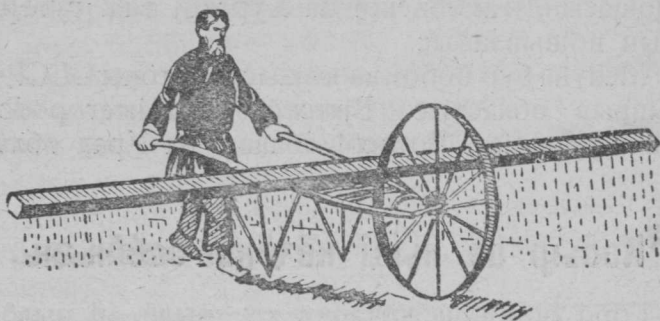
Буржык кѡзны ѳзѡм вылѡ дым сылѡм бѡрын,
кын асывјасѡ.

Секѡ кѡзѡгад он вѡјав му вылад. Луннас шѡн-
дѡ сывдас мусѡ да бобѡнаӊ кѡјдысѡ муыс быт-
ѡ кыскѡ ас пыщкас.

Таҕи көзөмөн бобоһаң көҗдыс вескало һебыд, ва муо. Шондодыштас поводһаыс да көҗдыс чужас, пондас быдмыны.

Тулыснас-кө колхоз көсҗө өҗимҗассө пиһовтны, бобоһаң поҗө сорөнҗык көҗны. Секи бобоһаң көҗны поҗө либө пиһовтөҗыс, либө пиһовтөм бөрын. Көҗан-кө пиһовтөм бөрын, колө көҗа вывтыс быглавны кокһидик каток.

Зөркөд да идкөд бобоһаң көҗсө сорҗык. Секи көҗсө таҕ: воҗдөр колө көҗны ид либө зөр да сижөс пиһовтны. Сы бөрын көҗны бобоһаң.

Бобоһаң көҗан машина Кроун.

Сижөс пиһовтны пу пиһаөн, либө көрт пиһамышнас. Мукөд дырҗыс воҗҗык көҗөны бобоһаң, вомөныс пиһовтөм му вылө. Сы бөрын көҗны машинаөн ид либө зөр. Машинаөн көҗөм му пиһовтны оз ков. Бобоһаң көҗөны либө киөн уҗалан бобоһаң көҗан машинаөн (клеверная сеялка Кроуна), либө вөлөн көҗан машинаөн (көҗан-кө идкөд либө зөркөд).

Кодногыс буржык көзны бобоһаң, шуны сө-
кыд. Мукөд дырји буржык урожај бобоһаңлөн ов-
лө idкөд лыбө зөркөд көзөмөн, мукөд дырји су
өзім вылө көзөмөн. Ферт, торкны бур урожајлы
воны вермас і поводда.

Сөмын оз ков сормыны бобоһаң көзөмөн.
Гөрд бобоһаң шоча көзлывлөны өтнассө. Сы ді-
нө пыржык сорлавлөны тимофејевка. Мукөд дыр-
јиыс щөщ шведскөј бобоһаңкөд сорлавлөны, лыбө
мукөд пөлөс шепа турунјаскөд.

Гектар вылө колө көзны 12-15 кілограмм
бур бобоһаң көјдыс. Тимофејевка бобоһаң діно
содтысө 4-6 кілограмм гектарө.

Көсјоны-кө бобоһаң ышкыны кык во чөж,
көзігөн сіјө көјдыссө сорлалөны 4 кілограмм ти-
мофејевка көјдысөн (сорөн көзөны). Мукөд
дырјиыс бобоһаңсө ышкывлөны 3 во чөж. Сек
бобоһаң көјдыс колө сорлавлөны 8 кілограмм ти-
мофејевка көјдыскөд.

Первој војаснас быдмө јона бобоһаң. Којмөд
во кежас сесса сіјө прамөја шочмө. Тимофејевка
јонжыкасө заводітчө быдмыны мөд воһаныс.
Којмөд воас сіјө воө меуна. Көт бобоһаң уро-
жајыд мөд да којмөд воас і чінө, тимофејевкаыс
ыжыджык урожајнас вежө бобоһаңсө.

Шведскөј бобоһаң мујас вылө унаыс
быдмывлө көзтөг, јог турункөд. Та сертіһин
пофө аһыны, мыј сылы мјан мујас быдмыны
тујоны.

Гөрд бобоһаң да тимофејевка сорө содтыв-
лөны јешшө шведскөј бобоһаң көјдыс 2-4 кі-

лограмм гектар вылө. Секі гөрр бобөһаһ көјдыс колө чинтыны кілограмм мөд.

Шведскөј бобөһаһлөн урожајыс овлө ешажык, сөмын сіјө локжык інө быдмө дај дыржык олө.

Шведскөј бобөһаһыс да җимөфејевкаыс кын-қи гөрр бобөһаһ көјдыс динө сорлавлөны і му-көд пөлөс турунјас.

Көсјөһы-кө бобөһаһ му вылын скөт вердны, секі гөрр бобөһаһ кынқи көзлөһы щөщ (сорөн) 2-3 кілограмм жежыд бобөһаһ.

Тақи көзсө, кодыр бобөһаһ улын мусө виқө-һы 3-4 во да ыщкөмыс кынқи сені щөщ виқө-һы скөт.

Кущөм колө көјдысыс.

Быд пөлөс турун көзігөн колө колхозлы ви-қөдлыны медвојдөр көјдыс вылас.

Турун көјдысјас вывті посһиөс. Најө вермас-һы јөгөсһыны јог турун көјдысјасөн. Јог турун көјдысјас кутасһы јөгөстһы мусө.

Јог турун көјдысјас пыщкыс сурлывлөһы се-щөм көјдысјас, кодјас зев јона вред вајөһы бобө-һаһыслы. Емөс гартчан јог турунјас, кускута ли-бө повіліка. Најө гартчөһы бобөһаһ за гөгөрыс да кыскөһы сылыс соксө. Бобөһаһ сек кулө да му вылын лоасһы куш інјас. Тащөм гартчан ту-рун көјдысјассө колө виавһы бобөһаһ көјдыс пыщкыс.

Көзтөз војдөр колө відлавлөһы щөщ і чужан-лунсө бобөһаһ көјдыслыс. Важ бобөһаһ көјдыс

лібб һөтї оз чуж, лібб зев һөжјөн чужб. Выл кбјдыс регыдбн, дај отпырјбн чужб. Нбббм кбјдыслыс колб вїдлавны чужанлунсб дај јог турун кбјдысјасбн сорласбмсб, абубкб кбјдысјаслбн контролнбј кбјдыс станцїјасаң ескбданпас. Буржык ташбм кбјдыс петкбдлыны агрономлы лібб, емкб

Повїліка јог турун.

матын, нулыны с. х. станцїјаб. Абу сбкыд, дерт, і аслыд тбдмавны бурлунсб сылыс.

Бобббнаң кбјдыс позб тақї чужтыны: бостны јашщїк, лібб гырнїч да пуктыны сетчб му лібб лы, кїскавны вабн, мед оз муыс космы. Пуктыны сетчб вїсјасбн бтыжда костјасб 100 бобббнаң кбјдыс. Кбјдысјассб, чужбм ббрас, колб перјывны да вїдлавны: сещбм абуб кбјдысыс, кущбм вблї пуктбма. Быд лун колб пасјыны, кымын боббб

һаһ көйдыс чужас. Тағи видлавны лун 10-12-Сесса став чужом көйдыс лыдсө отлаавны. Лоом лыдыс кутас петкөдлыны чужом көйдыслыс процент лыдсө.

Поғо му пығди бостны прөстөй дөра, кусиһтны сийс кык пелө да суҗны ва пыщкө тастіө. Васө тастіас пуктыны колө һеуна, мед сені дөраыс оз кут лыбны пидөссыс. Сесса пуктыны кык дөра костас 100 тус бобөһаһ көйдыс. Лун мөд бөрті поғо видлавны, чужоны оз көйдысјасыс.

дөра пығди поғо бостны суһитчан кабала, кущөмөн вөдитчывлөны велөдысјас.

Уна-ө јог бобөһаһ көйдыс пыщкын, төдмавны сөкыдҗык. Но һеунасө поғо і тајөс төдмавны. Бостны колө көйдыс мешөкыс кымынкө местаыс кытыр-кымын бобөһаһ көйдыс да пуктыны чашкаө. Сесса ічөт пуртөн торјөдлыны бур көйдысјас; јог турун көйдысјас да мукөд јөгсө. Тағикөн поғо ылөссө төдмавны јона-ө көйдысыс јөгөс. Бур көйдысөн лығдөһны, кодлөн чужанлуныс 90%, да сөстөмлуныс 95%.

Кығи чередитны бобөһаһ.

Первој онас бобөһаһөс јона чередитөм оз ков. Колө сөмын сийө му вылыс регыдҗык ідравны һаһ колтајассө, мед на улын ез сісмы бобөһаһыс. Куға-кө ар кежө быдмас бобөһаһ, колө ыщкыны.

Вөзвыв вөлі індөмаһын, мыј ыщкөмөн сормөдчыны оз ков.

Та вöсна, мед бура быдмасны бобöнаң да наңјас, колö мусö вынсöдны, сујны сещöм вынсöданјас, мыјјас налы колöны быдмигас.

Фосфор уна ем лыын томасшлакын да фосфоритјасын:

Каліј ем поташын да пöимын. Калціј уна ем івестын да гіпсын. Најöс сујöны муö вынсöданјас пыдди.

Бобöнаң му унжыкыс вынсöдöны кужöдөн. Кужöд вајöны коскөм вылö да сетчö первој көзöны су. Көзсö-кө бобöнаңыс ідкөд, либö зөркөд, сени бобöнаңыс быдмө важ кужöд выннас. Кужöдыс кынзі бобöнаң му вынсöдлöны јещцö миңерала вынсöданјасөн.

Оз став пöлс му вылас миңерала вынсöданјас öткофа содтыны бобöнаңлыс урожајсö.

Миңерала мувынсöданјас отсаласны урожај содтыны, бура-кө мусö чередитöма, гөрöма-пиңовтöма.

Каліја да фосфора вынсöданјас јона содтöны бобöнаңлыс урожајсö.

Миңерала мувынсöданјас јона содтöны бобöнаңлыс урожајсö, воқ-кө тулысын којны миңерала мувынсöдансö да сы бöрын пиңовтны.

Казанскöј опытнöј станціјаын 1 центнер каліја солөн вынсöдöмөн урожајыс бобöнаңлөн первој онас содöма $9\frac{1}{2}$ центнер, мөд онас $6\frac{1}{2}$ центнер, ставыс 16 центнер гектарыс.

Куш івестөн-кө бобöнаң му вынсöдан, урожајыс пöштi оз сод. 36 центнер івестөн вынсöдöмөн урожајыс бобöнаңлөн содö сöмын $3\frac{1}{2}$ центнер гектар вылö.

Кор ізвестыс муас вөлі сүјөма калија солькөд да. фосфорит пызкөд, урожај бобөһаһлөн соді первој онас $18\frac{1}{2}$ центһер, мөд онас $3\frac{1}{2}$ центһер гектарыс, ставыс 22 центһер, лібө 50%. Тајөс позө-һин шуны ыжыд урожајөн.

Ланшевскөј опытној станціаын бобөһаһ улө му вынсөдалісны торјөн каһһтөн, томасшлакөн, ізвестөн да гіпсөн. Кујим воөн 2 центһер каһһт содтіс урожај бобөһаһлыс 7 центһер гектар вылө. $5\frac{1}{2}$ центһер томасшлак содтіс урожај бобөһаһлыс 12 центһер гектар вылө. 11 центһер ізвест содтіс 2 центһер бобөһаһ турун. 3 центһер гіпс (сүјөма вөлі мөд воас) кык воөн содтіс урожај бобөһаһлыс 4 центһер гектар вылө.

Суперфосфат сүјөны гектар му вылө 3 центһер, гіпс— $2\frac{1}{2}$ центһер, калија сол— $3\frac{1}{2}$ центһер. Мінерала мувынсөданјас көјөны му вылө асылыңжык, кор абу төла.

Мед өткода быдлаө мувынсөдан вескалас, көзігөн сорлалөны сіјөс муөн. Мусө бөстөны кык мында уңжык бобөһаһ көјдыссыс.

Бобөһаһ позө көзһы сіјө-жө местаө вылыс сөмын во 4—6 мысті. Щөкыда көзөмөн муыс вынтөммө да і урожај бобөһаһлөн өдјө чһнө.

Бобөһаһ бөрын муыс весасгө јог турунјасыс, мусһнмыс бурмө.

Бобөһаһ бөрын бура быдмөһы ід да зөр. Бура зев, быдмө бобөһаһ бөрын шабді.

Бобõһаң турун му вылығ чукõртõм.

Бобõһаң ышкõны кор жона заводтас зõри-
завны. Секи-һин бобõһаңыд бура сõвмõма. Секи
сijõ һебыд даj сожанторжыс медуна (белокжас).
Сы бõрын сесса бобõһаң чорзõ, сожанторжасыс
чинõны. Содõ клетчатка (пуалõ).

Со кушõм кадõ ышкigõн мыjда* белокжасыс
да клетчаткаыс бобõһаң турунын:

	Јуң 23 лунõ.	Јул 6 лунõ.	Август 2 лунõ.
Кымын про- цент белок	14	11	9
Кымын про- цент клет- чатка . . .	32	33	40

Кымын сормõ бобõһаң, сымын чинõны лiст-
жасыс да содõны заjасыс. А лiстас-õд выныс ун-
жык заас дорыс. Сы понда бобõһаңтõ буржык
ышкыны воzжык, воzжыксõ ышкigõн колхозлы
унжык бур, вына турун воас.

Бобõһаңын ышкõм бõрас пырыс-пырсõ ем
70—80% кымын ва. Сещõм ул дырjыс бобõ-
һаң турун пõсалõ, щыкõ чукõрын виzigõн. Сiз-кõ
сijõс колõ костыны, костыны сетчõз, мед чу-
кõрын виzigõн ез щык. Турун оз щык, ваыс-кõ
сенi абу унжык 12—16 процентыс. Кос турунад,
кõн-һин кi улад оз тõдчы лапыдыс, сымда про-
цент кымын i ем ваыс.

Сiз-кõ ышкõм бõрын колõ шондi воzын да
тõв вылын костыны 58—64% васõ. Заjасыс бо-
бõһаңлõн космõны һõжjõжык һебыд лiстжасыс

дорыс. Ыстјасыс косө-нн, а заыс век-на ул. Ыстјасыс сесса вөрөшитгад дрөбалөны. Бобө-
нанто костигас оз ков јонасө вөрөшитны.

Ыщкөм бөрас лун мөд-којмөд мысҥи колө
видчыгөмөн бергөдлыны. Нөшта лун кымын ко-
стыны да кыскавны либө течны зорөдө. Поэө
бобөнанто костыны ҥеыжыд јурјасын. Ыщкөны
бобөнанто асывнас лысва вылас. Луннас шондө

воғад төлалыштас-космыштас-нн. Мөд лунас
чукөртөнышуралөмтурун
сө посҥидик јурјасө. Јур-
јассө колө вөчны жужы-
дөс да вөсҥидикөс. Шон
дөыс да төлыс ташөм
јурјассыд турунсө лун
мөд-којмөдөн костасны

да сыбөрын поэө-нн Бобөнаҥ костан вешалөјас.
идравны. Јурын космөм
турунтө регыджык і колө кыскавны либө зорө-
давны, мед зерјас оз сөдөдны, щыкөдны.

Зера кадө бобөнаҥ костөны вешалөјас вылын.
Вешалө пыҥди тужө пощөс. Пощјас вылас і өш-
лыны турунсө да віҥны сені, кытчөз оз мичаммы
поводҥаыс.

Тані төлыс пырыс ветлө да костө турунсө.
Первојја мича луннас-жө сјө төлалөм туруныд
космас да поэас кыскавны либө течны зорөдө.

Абу-кө матын пощөсыс, ковмас вөчны нарош-
нө вешалөјас турунсө костыны. Медпрөстөј ве-
шалөыс—көзлајас увја пощјасыс, кытчө поэө
течны $1\frac{1}{2}$ —2 центнер турун.

Мукөд дырҗыс сувтөдөны кык столб нол метраос, мөда-мөд дінсаңыс метр кык-кымын ылаө. Столбјас вылас пунктөны нол перекладина, на вылө пунктөны 8 пощ, нол пощөн отарсаңыс і мөдарсаңыс. Сіјө пощјас вылас і өшлөны турунсө.

Улыса пощјас вылас туруныс мусаңыс мед вөлі метр җын вылаын кымын. Җик му бердас туруныс вермас щыкны.

Бура ідралөм бобөңаң турун зев бур көрым вөвјаслы да мөсјаслы. Бобөңаң турунөн вердігөн вөвлы ещаҗык колө зөр, а мөс јона содтө јөвсө.

Кың сурө ідралөмөн клевер турун воштө вынсө, чөскыдтөмҗык лоө, дај торклывлө скөтлыс зонвизалунсө.

Кадын-кө вөлі ышкөма бобөңаң турунтө, ар кежлас бара-на подсаңыс нужалас туруныс да му вылад позө скөттө леҗны. мібө ышкыны сілос вылө.

Бобөңаң жірөдөм вылө.

Бобөңаң зев бур жірөдөм вылө. Сөмын оз ков друг леҗны скөттө бобөңаң вылад, торјөн-нын кор сіјө ул (ва). Оз ков јона леҗны сојнысө. Јона-кө отпырјө мөскыд сојас ул бобөңаңтө, рушкуыс дундас (төмпөнт лоө) да сыыс вермас кувны. Мыдсавтөҗыс (јона) бобөңаңтө сојөм бөрын колө пемөстө јонҗыка новлөдлыны (рөдтөдлыны). Оз-кө сіјө отсав, мөскыд-кө кујлө, шуҗга боксаңыс кыпидөс паста выјсаң кымын

моқласаныс (паксө) роғодны троакарөн да лезны рушкусыс газсө. Троакарыс-кө абу, поғо роғодны сөстөм перечиннөј пуртөн (первој колө бі вылын пуртсө віңны, мед став бактеріјасыс кулоны), а роғас сујны қоғог пере да сыпыр лезны газсө.

Кызі воодны бобөһаһ көјдыс.

Көјдыс воодөм ыло бобөһаһ торјөн оз көзны, турун ыло көзөм му вывгыс-жө мыјдакө воодөны.

Бобөһаһ медбура быдмө-сөвмө көзан мөд онас, ышкан медвоға онас. Сы бөрын озжык-һін сешөма сөвмы. Ышкан первој воыс турун ыло медбур. А көјдыс ыло воодны бобөһаһ медбур лоө ышкан мөд онас.

Ышкан первојја онас бобөһаһ вывті быдмө, усө да оз өткода во көјдысыс.

А ышкан мөд онас бобөһаһыс лоө шочжык, оз ус, унжык сурө југыдыс да сынөдыс, другжык да буржыка қоғалө да көјдысасө. Ферт, оз-кө вывті бура быдмы бобөһаһыс ышкан первој онас, поғо і секі колны мыјда колө көјдысө воодөм ылас.

Нарошнө-кө көјдыс воодөм ыло көзсө бобөһаһ, колө көзны паскыда віңөн-віңөн (паскыда рада көзөм). Вің костјасыс колө лоны 45-54 саһтіметр кымын. Көзөны сіјө-жө һаһ көзан машинаөн, сөмын мыјдакө сошһіксө колө бөгтны сетыс да машина пыдөссыс сіјө роғјассө тупкаваны. Шуам 11 рада машинаыс колө сөмын 3 сошһік.

Паскыд коста виҗасөн бобоһаһ позё көзны зөр вывті. Первој сїјө му вылас көзны зөрсө, пиновтны сїјөс. Сесса сїјө-жө луннас либө аскинас сетчө-жө (зөр вылас) көзны бобоһаһсө. Зөрыс тани шочжыка көзсө.

Зөрсө вундөм бөрын бобоһаһ виҗ костјассө колө коканөн-ли мыјөн-ли һебҗөдны, јог турунјассө вины. Кор-һин јонмас бобоһаһыс, позё виҗ костјассө һебҗөдны планетөн.

Бобоһаһсө мунас оз ков тыртны. Тырис-кө — куранөн лөсөдыштны, либө пиновтны кокниҗика.

Мөд во тулыснас бара һебҗөдны виҗ костјассө да весавны јог туруныс. Горөнжык бобоһаһыс сөвмас, костјассө тыртас да һекущөм дөҗөритөм-һин сылы оз ков.

Паскыд коста виҗасөн көзигөн бобоһаһ көјдыссө позё перјыны көзан мөд онас (ышқан первојја онас). Көјдыссө бостөм бөрын бобоһаһ шочмө да мөд онас лөө-һин гөрны.

Паскыд коста радјасөн көзигөн көјдысыс јона унжык воө прөстөј ногөн көзигөн дорыс.

Бобоһаһ көјдыс вылө чукөртөны кор-һин јурыс рудмас да кутас космыны. Меҗым буржыка төдмавны, воөма абу-һин көјдысыс, колө һещыштны кымынкө бобоһаһ јур, һиртны ки пыдөсјас вылад, төлөдыштны да виҗөдлыны көјдыссө. Көјдысыс сылөн абу өҗи сикас рөма. Фиолетовөј да виҗ рөмаөс-кө көјдысјасыс, сїјө-һин воөма. Көјдысјасыс-кө вежөс, һебыдөс, оз-на ков чукөртны.

Ышкөны бобоһаһ ышқан да вундан машинајасөн. Буржык бобоһаһтө көјдыс вылө чукөр-

тигөн колтајасө јавлыны. Воём бөрас-кө дыр су-
лалас чукөрттөгыс, бобөһаһ көјдысыс кессө.

Ыщкөм бобөһаһ-
сө костөны первој
места вылас, сесса
куртөны јурјасө да
сени і космө.

Колтаа бобөһаһ
турунсө течөны чом-
јөн, либө сувтөдлөны
јурјаснас вылө да сизі
і космө. А зера по-
вод-даө колтајассө
өшлөны мајөгјас јылө

Јурсыс көјдыссө
торјөдны абу сөкыд.
Поңө төрјөдны вар-
тан машинаөн. Пер-
војыссө вартны колө
регыджык костөм
бөрас.

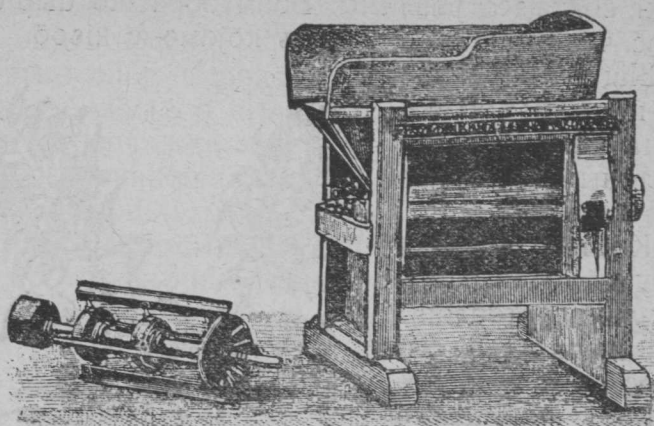

Воём бобөһаһлөн јурјасыс.

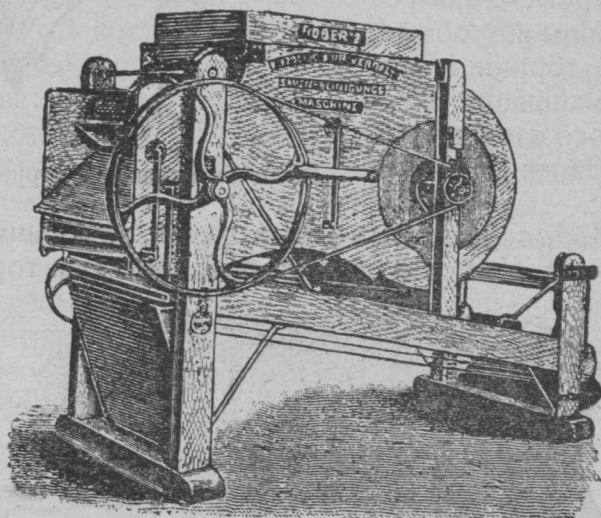
Мөдыссө вартны колө гажа лунө, либө кынмалан
кадөһын. Көзыд лунө көјдысыс буржыка торјалө.

Бобөһаһ турун колтајас.

Бобънаъ кѳдыс перјан машина (торка)

„Кускута“ сортировка бобънаъ кѳдысыс повѣлка торјѳдны.

Ем бобõнаң кõiдыссõ торjõдны нарошнõ машина, торкаõн шусõ.

Лубõj вартан машина позõ лõсõдны i бобõнаң кõiдыс торjõдны.

Бобõнаң кõiдыссõ перjõм бõрас колõ весавны jоггыс да jог турун кõiдысjасгыс. Бобõнаң кõiдыс весавны jог турун кõiдысjасыс прõстõj веjалка вылын оз шогмы. Сы вылõ колõ Реберовскõj сортировка „Триумф“, бобõнаң вылõ нарошнõ пожасõн. Ем нарошнõ сортировка бобõнаң кõiдыссõ весавны „Кускута“.

Инд. № 4626.

9838

Коми-3

2-999

доныс 8 ур.
Цена 8 коп.

с. х. 4.

На зырянском нар. яз. коми

П. ЗВОРЫКИН.
Полевое травосеяние
Перевод М. ТРЕТЬЯКОВА

ЦЕНТРАЛЬНОЕ ИЗДАТЕЛЬСТВО НАРОДОВ СССР.
Москва, центр, Никольская, 10.